

Van het vaderland houden, zoals de adelaar van zijn nest...

De adelaar is een oppermachtige vogel, de meester van de hemel, die de zon recht kan aanstaren. In de oudheid was hij de vogel waarmee Zeus zijn wensen aan de mensen kenbaar maakte. (...) Hij wordt gekenmerkt door kracht en onafhankelijkheid.

Manguin, J., Champagne, J. et Van Den Ruel, M., *Sous nos ailes, l'aviation militaire belge. Son histoire, ses avions, ses insignes.*

Beste bezoekers,

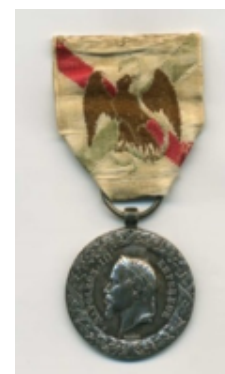
Aan de hand van dit foldertje van het Koninklijk Legermuseum in Brussel kunt u uw kennis van de militaire geschiedenis uitbreiden. Het Museum bewaart opmerkelijke objecten uit verschillende perioden en diverse landen. De educatieve dienst stelt nu voor om op zoek te gaan naar de adelaar in het leger.

De geselecteerde objecten bevinden zich in volgende zalen : Historische Zaal, Arcades, Zaal 1914-1918, luchtvaarthal, marinezaal en Russische Zaal.

Historische Zaal

In de jaren 1860 hoopt het keizerrijk Mexico het Europese juk, belichaamd door keizer Maximiliaan van Oostenrijk, af te werpen. Deze emancipatie vindt plaats wanneer de Mexicanen tegen de keizerlijke kroon in opstand komen. Maximiliaan is gehuwd met Charlotte, de dochter van Leopold I. Hij vraagt de koning der Belgen dan ook troepen ter beschikking te stellen om de opstand neer te slaan. Familiale overwegingen bewegen Leopold I ertoe op de vraag van zijn schoonzoon in te gaan. Hij vormt een expeditionair korps dat tussen 1861 en 1864 naar Mexico wordt uitgestuurd.

Tijdens zijn keizerrijk (1804-1815) besluit Napoleon I de symbolen van het Romeinse keizerrijk opnieuw aan te wenden en hij wijst elk bataljon een standaard toe. Die bestaat uit de driekleurige vlag en een adelaar. In zijn decreet noemt Napoleon zijn bataljons adelaars. Diverse standaarden van verschillende vormen worden tijdens de napoleontische periode gecreëerd en elke standaard heeft een eigen kenmerk. De standaarden waarop een adelaar prijkt, worden "picot" genoemd.

De adelaar kijkt naar rechts, zijn vleugels zijn lichtjes gespreid en in zijn linker klauw houdt hij een donderkeil vast. Het nummer van het bataljon wordt op de adelaar aangebracht.

Een standaard verliezen, is zowat het ergste dat een militair kan overkomen. Als het bataljon de standaard per ongeluk verliest, kan de keizer, als hij dat wenst, een nieuwe standaard toewijzen. Wanneer de standaard echter tijdens een veldslag wordt verloren, kan het bataljon geen vervanging krijgen. Tijdens de napoleontische oorlogen is het buitmaken van de vlag van de vijand even belangrijk als het winnen van de veldslag als dusdanig. Om de overwinning te behalen, moet de vlag van de vijand worden buitgemaakt. Op het schilderij hiernaast zien we Wellington na de slag bij Waterloo: hij krijgt twee "picots" buitgemaakt op het Franse leger.

Op 19 mei 1802 sticht keizer Napoleon I het Légion d'honneur. Deze orde bestaat uit vier klassen (ridder, officier, commandant en grootofficier), met een medaille voor elke klasse. Op 30 januari 1805 creëert Napoleon de klasse van de Grootadelaar. Onder Napoleon kunnen alle burgers het Légion d'honneur verkrijgen. Op 28 oktober 1870 wordt het Légion d'honneur echter aan militairen voorbehouden, als erkenning van moed tegenover de vijand en het verdedigen van de waarden van de Franse Republiek.

Zaal 14-18

In 1914 dragen de Duitsers nog steeds dezelfde uitrusting als tijdens de Frans-Pruisische oorlog in 1870-1871. De Duitse infanteristen dragen de pickelhaube, de punthelm. Deze helmen zijn vervaardigd van gekookt leger, hebben een zwarte vernislaag en zijn voorzien van een nationaal symbool, bijvoorbeeld een adelaar. De punt op de helm biedt bescherming tegen de zwaardslagen van de cavalerie.

Tijdens de Grote Oorlog richt Duitsland twee polities op. De Landgendarmerie moet de orde op het nationale grondgebied handhaven en de Feldgendarmerie moet de orde verzekeren in de gebieden die Duitsland heeft veroverd. De leden van de Feldgendarmerie dragen een ringkraag, zoals hier is te zien. Deze ringkraag is gemaakt van blank gepolijst metaal, voorzien van het nationale symbool en wordt om de hals aan een ketting gedragen.

De arcades

Sinds oudsher gebruikt het leger muziekinstrumenten om orders over te maken, het moreel van de troepen op te krikken, de cadans aan te passen of de tijd aan te geven. Naast trommels en andere slaginstrumenten worden ook houten of koperen blaasinstrumenten gebruikt. Elke soldaat moet de instrumenten kunnen herkennen en de wijsjes kunnen onderscheiden, want orders worden aan de hand daarvan overgemaakt. Vandaag gebruikt het leger muziekinstrumenten enkel nog tijdens parades en optochten. Soms staat op de muziekinstrumenten een nationaal symbool, zoals een adelaar.

Luchtvaart

Tijdens de Grote Oorlog (1914-1918) verschijnen de eerste kentekens in het Belgische militaire vliegwezen. De vliegeniers worden op het idee gebracht door de ooievaar op de romp van de vliegtuigen van het Franse smaldeel geleid door kapitein Georges Guynemer. Andere gebruikte symbolen zijn de bij, de vleermuis, de distel, de duivel, de draak, de pinguïn, ... Bij de Belgische luchtmacht verschijnt de adelaar pas in 1935 en wel in het 5e en 6e smaldeel van de 3e jachtgroep van het 2e luchtvaartregiment. In latere jaren komt de adelaar veelvuldig op vliegtuigrompen voor.

Op 27 juli 1942, wanneer België door de Duitse troepen wordt bezet, wordt in Engeland de Belgische para-commando-eenheid opgericht. Op voorstel van de Engelsen besluit de Belgische regering in ballingschap een Belgische elite-eenheid (de "4th troep", herkenbaar aan de groene mutsen) aan het "N° 10 Inter-Allied Commando" toe te voegen. De eenheid staat onder het bevel van reservekapitein Georges Danloy en is gekazerneerd in Abersoch in Wales. Het kenteken van de eenheid bestaat uit een Thompson-machinegeweer, een adelaar en een anker. Dat zijn de symbolen van de verschillende omgevingen (water, lucht, land) waarin de para-commando's opereren.

De para-commando's hebben een belangrijke rol gespeeld in de geallieerde overwinning tijdens de Tweede Wereldoorlog, in Korea, in Kolwezi, enz. Vandaag zijn de para-commando's opgesplitst. De para's dragen een rode muts en zijn in Diest gekazerneerd; de commando's dragen een groene muts en zijn in Flawinnes te vinden.

De marine

Tijdens de Amerikaanse onafhankelijkheidsoorlog, op het einde van het jaar 1775, richt George Washington de eerste Amerikaanse zeemacht op. Die strijdmacht speelde een belangrijke en doorslaggevende rol in de Secessieoorlog en in de Eerste Wereldoorlog. Van 1941 tot 1945, tijdens de strijd om heerschappij over de Atlantische of de Stille Oceaan, krijgt de Amerikaanse marine het wel zeer hard te verduren. Tijdens de Tweede Wereldoorlog stoot de US Navy de Engelse Royal Navy (tot dan toe als de grootste zeemacht ter wereld beschouwd) van de troon. In tegenstelling tot de Europese landen gebruiken de Amerikanen het beeld van de adelaar in alle strijdmachten (landmacht, zeemacht, luchtmacht), vermits de adelaar een Amerikaans nationaal symbool is.

Russische Zaal

Sinds de oudheid worden mensen met medailles beloond. Religieuze orden verschijnen echter pas tijdens de kruistochten. Het is van deze religieuze orden dat de ridderorden worden afgeleid. Elk land heeft wel zijn eigen ridderorde. We denken bijvoorbeeld aan de Poolse Orde van de Witte Adelaar (hiernaast). De orde wordt in 1325 door koning Vladisla I opgericht, ter gelegenheid van het huwelijk van zijn zoon. Na de val van Napoleon en de Russische overheersing van Polen besluit tsaar Alexander I de orde voort te zetten. De orde wordt gesymboliseerd door twee adelaars, de Poolse witte adelaar en de tweekoppige Russische adelaar, waarboven een kroon prijkt.

De tweekoppige adelaar zou uit de oudheid stammen en van Hettitische oorsprong zijn of van het embleem van de stad Lagash in Mesopotamië zijn afgeleid. Talloze beschavingen en dynastieën hebben het symbool vervolgens gebruikt. Het Byzantijnse Rijk is daar slechts één voorbeeld van, met de dynastie van de Paleologen.

In Rusland verschijnt de tweekoppige adelaar voor het eerst in 1472, wanneer Ivan III "de Grote" in het huwelijk treedt met prinses Sofie Palaeologus. Op die wijze verkrijgt hij de grondgebieden van het voormalige Byzantijnse Rijk, dat in 1453 met de inname van Constantinopel (het huidige Istanboel) door de Turken verdwenen was. Door zijn Byzantijnse echtgenote mag Ivan de tweekoppige adelaar als symbool voor zijn keizerrijk gebruiken. Door die adelaar wensten alle tsaren aan de wereld te tonen niet alleen dat ze van het Byzantijnse Rijk en Rome afstamden, maar ook dat ze over een uitgestrekt gebied van Oost-Europa tot Azië heersten.

War Heritage Institute/Legermuseum
Jubelpark 3
1000 Brussel

Reservatie rondleidingen : reservatie@warheritage.be
+32 (0)2 737 79 07